

שימלא, שימלא, אגראציין ירוסלם דהנה?

מערך לתלמידי העל-יסודי

במערך זה נעסוק בגעגוע - לאדם, למקום. נלמד על חג הסיגד, שכולו כמיהה, ודרכו נתוודע מעט למנהגי קהילת ביתא ישראל. נפתח בצפייה בסרט לזכרה של טקלה טירואיינט, העוסק, בין היתר, בגעגוע הכפול של טירואיינט, שנותרה באתיופיה: הגעגוע למשפחה שעלתה לארץ והגעגוע לירושלים, העיר שהיא כמהה לה. הסרט מציג פיסות מהחיים באתיופיה ומהמציאות של בני העדה בישראל, והוא נעשה במסגרת פרויקט [פנים. יום. זיכרון](#) של בית אבי חי.

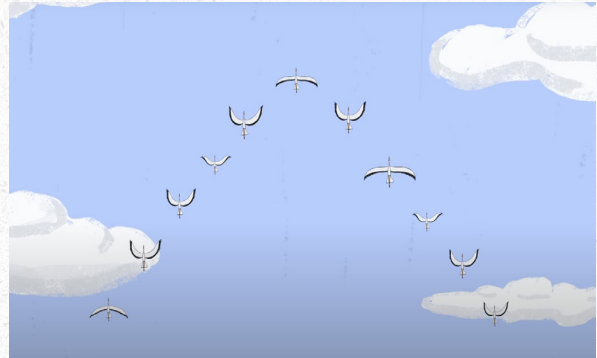
למורה: פרויקט "פנים. יום. זיכרון" הוא מיזם אומנותי שמנציח זיכרונות מחייהם של נופלים באמצעות סרטי אנימציה. רסיסי זיכרון, רגעים קטנים בחייהם של הנופלים שחברים וקרובים של הנופלים בחרו לשתף, קמים לתחייה על המסך ומעניקים ליקיריהם נגיעה בנצח. בבסיס הפרויקט עומדת האמונה שהזיכרונות נושאים משמעות יותר מיום אחד בשנה.

מערך השיעור מציע מגוון תכנים והצעות לדיון, ומשכו ארוך יותר מזמן שיעור ממוצע. יש לבחור את התכנים המתאימים ביותר לכיתה כדי לעמוד בזמן העומד לרשותכם. במערך השיעור ניתן למצוא שאלות המותאמות לגיל החטיבה ושאלות המותאמות לגיל התיכון.

חלק א' - פתיחה (10 דקות)

נשמיע את "שיר החסידה" (4:05 דקות). לפניכם שתי אפשרויות להקשבה פעילה:

1. נתרגל דמיון מודרך: נבקש מהתלמידים לעצום עיניים, להקשיב לשיר ולדמיון את החוויה שהשיר מתאר מעיני הילדים או מעיני החסידה. אפשר גם להציע לצייר את התחושות שהשיר מעורר. מומלץ לחלק לתלמידים את מילות השיר (מצורפות כדף לתלמיד בסוף המערך) ולשאול אותם טרם ההשמעה:

- מדוע הילדים פונים אל החסידה?
- מה מייצגת החסידה?
- במה עוסק השיר?

[בגרסה זו](#) של השיר מופיעה גם הפנייה באמהרית, ולכן כדאי להשמיע אותה.

כאשר ילדי קהילת ביתא ישראל היו רואים חסידות נודדות מעל ראשיהם, הם היו נוהגים לרוץ ולקרוא לעברן: **שימלא, שימלא, אגראצ'ין ירוסלם - דהנה? | חסידה, חסידה, ארצנו ירושלים - מה שלומה?**

2. נשוחח בקצרה על משמעות השיר ונענה על השאלות המופיעות בסעיף 1.

חלק ב' - צפייה בסרט "שימלא" ודיון עליו (30 דקות)

1. **צפייה בסרט:** נצפה בסרט האנימציה לזכרה של טקלה טירואיינט [שימלא](#) (9:14 דקות).

רקע למורה, מתוך דברי היוצר נדב נחמני:

"טירואיינט ומשפחתה חלמו לעלות לירושלים מאז ומתמיד, אך כשמשפחתה הצליחה לעלות, טקלה נאלצה להישאר עם ילדיה באתיופיה. רק לאחר תקופה ארוכה של מאבק עיקש, התקבלה הבשורה המרגשת שהיא יכולה לעלות ארצה ולהצטרף למשפחתה. המשפחה נקרעה שוב כאשר טקלה נרצחה בפיגוע, פחות משנה לאחר עלייתה.

הסיפור של העלייה האתיופית מאוד מדבר לליבי. האנשים האלה התמודדו עם קשיים בלתי-רגילים כדי להגיע לארץ ולממש את החזון שלהם, ולאחר מכן התמודדו עם הפער הבלתי-נתפס בין החזון למציאות שפגשו כאן."

- קראו עוד על טקלה טירואיינט [בעמוד הפרויקט](#).

הנחיה לפני הצפייה: באנימציה האומן יכול לברוא עולם כרצונו. הפרטים שבסרט - המספר, זוויות ה"צילום", הצבעים, הרקע, המעברים, הצלילים וכן הלאה - נבחרו בקפידה כדי להביע תחושות ולספר סיפור. שימו לב אליהם.

בסיום הצפייה יכתבו התלמידים רשימה של מוטיבים, רעיונות או כל דבר ששמו לב אליו.

לאחר מכן ישתפו התלמידים במוטיב אחד שהם רשמו לעצמם ונציג אותם על הלוח. נבקש מהם להשתדל לא לחזור על דברי האחרים.

2. שיחה ודיון

- נסו למצוא שם אחר לסרט, עדיף בן מילה או שתיים.
- במה עוסק הסרט?
- מה למדתם ממנו על הדמויות?
- מה למדתם על קהילת ביתא ישראל?
- האם יש משהו שאתם מתגעגעים אליו כפי שטירואיינט מתגעגעת לירושלים?

שאלות לתלמידי התיכון:

- מה דעתכם על הפער בין האופן שבו מצטיירת ירושלים בדמיונה של טירואיינט ובין המציאות שחווה אימה בישראל?
- מה הרגשתם כשצפיתם בחוויה של אימה בישראל?
- האם יש משהו שאינכם מכירים ולמרות זאת אתם כמהים אליו כפי שטירואיינט מתגעגעת לירושלים?

אנימציה:

נציע פרשנות לאלמנטים שאספנו על הלוח ונחבר אותם לנושאים שעלו בדיון.

עיגולים

הירח, השמש, האינג'רה, הקפה - כל אלה מאפשרים את המעבר שעושה הסרט בין ישראל לאתיופיה, אך הוא מציג גם את החיבור ביניהן (הירח הוא אותו הירח ואת הקפה והאינג'רה מכינים באותו האופן). מלבד זאת, הם משמשים להצגת הזמן שחולף.

פתיתי נייר וגריירי אבק באור

אלה מסמלים תלישות, אולי ארעיות. המשפחה הנפרדת "עפה ברוח", טירואיינט נופלת ונהפכת לניירות מרחפים. כדאי לשים לב לדרך שבה מתוארת ישראל ולדרך שבה מתוארת אתיופיה.

החסידה

החסידה מייצגת ב"שיר החסידה" את הקשר לארץ ישראל. היא יכולה למסור דרישת שלום מירושלים, ודרכה אפשר לדרוש בשלומה ובשלום החיים בה. טירואיינט, בדמיונה, נהפכת לחסידה או רוכבת על כנפיה. היא מאפשרת לה להגיע אל ירושלים, מקום שלא ראתה מעולם ואליו היא כמהה, וכן אל משפחתה, שאליה היא מתגעגעת.

ירושלים של זהב

ירושלים בדמיונה היא עיר שכולה זהב. תיאור זה של ירושלים מעמיק את הפער בין הדמיון והציפייה של העולים מאתיופיה ובין המציאות.

חלק ג' - חג הסיגד וגעגוע (40 דקות)

1. נשאל את התלמידים אם הם שמעו על חג הסיגד ומה הם יודעים עליו. מה הוא מסמל? מהם מנהגיו? מתי הוא נחגג? מהו מקורו?
2. בחלק זה נלמד בזוגות או בקבוצות על משמעות חג הסיגד. על גבי דף הלימוד (המצורף כדף לתלמיד בסוף המערך) ישנו קוד סריקה לסרט של "הלו"ז העברי" מבית סנונית (7:32 דק'). מומלץ לאפשר לתלמידים לסרוק את הסרטון ולצפות בו עם אוזניות או בצוותא.

לאחר הלימוד בזוגות או בקבוצות נשוב למליאה, נקדיש מספר דקות לאיסוף מהתלמידים ונסכם את השיעור.

דף לימוד - חג הסיגד לתלמידי החטיבה

קוד סריקה לסרט
של הל"ז העברי
מבית סנונית

צפו בסרט על חג הסיגד של "הל"ז העברי" מבית סנונית וענו:

- מהו מקור החג?
- מתי חוגגים אותו?
- מהם מנהגיו?
- מה מסמל החג?

בין הנושאים הרבים שהסרט עוסק בהם מוזכרת גם ירושלים. לאורך הדורות ושנות הגלות הארוכות, היהודים בכל העולם התפללו לכיוון ירושלים, הזכירו אותה בתפילותיהם ונהגו מנהגים שונים שתכליתם להזכיר ולזכור את הגלות ואת השאיפה לשוב לירושלים. קהילת ביתא ישראל לא הכירה את מרבית המנהגים והתפילות הללו, אבל ירושלים הייתה תמיד בליבם ובמחשבתם, וחג הסיגד מבטא באופן עמוק את הכמיהה לשוב לירושלים מהגלות.

- חשבו למי או למה אתם מתגעגעים?
- מה מבטא הגעגוע?
- האם אתם מעדיפים לא להתגעגע?
- האם הגעגוע תורם לקשר?

כל הנהרות

אבות ישורון

כָּל הַנְּהָרוֹת
הַלְכִים אֶל
הַיָּם וְהַיָּם
אֵינוֹ מָלֵא

כִּי כָל
הַנְּהָרוֹת חֲזָרִים
אֶל הַנְּהָרוֹת.
תֵּאֱמִין לִי.

זֶה סֵד
גָּאת וְשֶׁפֶל.
זֶה סֵד
תּוֹרַת הַגְּעֵגָעִים.

קראו את שירו של אבות ישורון "כל הנהרות".

- מה מחדש לנו ישורון על המחשבה על געגוע?
- האם אתם מוצאים קשר בין השיר לסרט "שימלא"?

חשבו על שני הציטוטים הללו בהקשר של מה שלמדתם היום על קהילת ביתא ישראל:

**"כשיש לך געגועים
זה לא חיסרון
זאת נוכחות
זה ביקור"**

ארי זה לוקה

**"געגועים
הם חומר
משמר"**

הלה שלג

- מהו תפקידו של הגעגוע?
- כיצד הוא סייע לקהילת ביתא ישראל באתיופיה?
- מה להערכתם יכול להחליף את תפקיד הגעגוע לאחר העלייה לארץ?

קוד סריקה לסרט
של הל"ז העברי
מבית סנונית

צפו בסרט על חג הסיגד של "הל"ז העברי" מבית סנונית וענו:

- מהו מקור החג?
- מתי חוגגים אותו?
- מהם מנהגיו?
- מה מסמל החג?
- מה דעתכם על חג שתכליתו היא חשבון נפש קהילתי?

ד"ר שמחה גתהון אמרה שחג הסיגד הוא הדבר הכי מרכזי בחיים שלה. האם תוכלו לחשוב על מועד כלשהו שיש לו משמעות מיוחדת לכם? אם כן, מדוע? בין הנושאים הרבים שהסרט עוסק בהם מוזכרת גם ירושלים. לאורך הדורות ושנות הגלות הארוכות, היהודים בכל העולם התפללו לכיוון ירושלים, הזכירו אותה בתפילותיהם ונהגו מנהגים שונים שתכליתם להזכיר ולזכור את הגלות ואת השאיפה לשוב לירושלים. קהילת ביתא ישראל לא הכירה את מרבית המנהגים והתפילות הללו, אבל ירושלים הייתה תמיד בליבם ובמחשבתם, וחג הסיגד מבטא באופן עמוק את הכמיהה לשוב לירושלים מהגלות.

- חשבו למי או למה אתם מתגעגעים?
- מה מבטא הגעגוע?
- האם אתם מעדיפים לא להתגעגע?
- האם הגעגוע תורם לקשר?

כל הנהרות

אבות ישורון

כָּל הַנְּהָרוֹת
הִלְכִים אֶל
הַיָּם וְהַיָּם
אֵינֹו מְלֵא

כִּי כָּל
הַנְּהָרוֹת חֲזָרִים
אֶל הַנְּהָרוֹת.
תֵּאֱמִינִי לִי.

זֶה סֵד
גֵּאת וְשֶׁפֶל.
זֶה סֵד
תּוֹרַת הַגְּעֵגָעִים.

קראו את שירו של אבות ישורון "כל הנהרות".

- מה מחדש לנו ישורון על המחשבה על געגוע?
- האם אתם מוצאים קשר בין השיר לסרט "שימלא"?

קראו את דבריו של דני אבבה והיזכרו (אפשר לצפות שוב) בדברים שנאמרו בסוף הסרט על מקומו ועל תפקידו של חג הסיגד בארץ ישראל.

לחג היו שלושה מרכיבים מהותיים: החשש הממשי שבני הקהילה ינטשו את דרך התורה ויתנצרו, חשש מהתבוללות והכמיהה לשוב לארץ ישראל. הגשמנו את שיבת ציון, וגם החשש מהתבוללות אינו קיים עוד. אם כן, מדוע אנחנו ממשיכים לעלות אל ההר ולדקלם את אותם הפסוקים, שנדמה כי אבד עליהם הכלח?

החג הזה היה יכול לשמש לנו קרש קפיצה להפצת ההיסטוריה שלנו, כיהודים שחורים ושונים. אך מאז עלייתנו ארצה, לא השכלנו לגייס אותו לטובתנו, אלא הסתגרנו בדל"ת אמותינו. אני חושב שיש להפוך את החג לסוג של מימונה לבני העדה, כמו זו של יוצאי צפון אפריקה. אנחנו צריכים לחזק בחג הזה את ההיבטים החברתיים, ולא להבליט את הנושא הדתי - שכבר אין בו צורך ממשי. מנהיגי העדה חייבים להבין שהדרת הציבור הלא-אתיופי מהסיגד שוחקת אותו והופכת אותו ללא-רלוונטי. יוצאי אתיופיה שנולדו כאן אינם שונים בהתנהלותם משאר הישראלים, ולכן, אנחנו חייבים לעזוב את ההר. אסור לנו להמשיך להתבודד עליו, כי אין מנוס אלא למצוא דרך רלוונטית לשמר את החג לדורות הבאים. במתכונתו הנוכחית הוא עתיד להישכח מהר משאנחנו מתארים לעצמנו.

דני אבבה, לבד על ההר, אתר בית אביחי, 10.11.15

- האם לדעתכם זה נכון להפוך את חג הסיגד לחג לאומי?
- מהי התכלית שתגדירו לחג הסיגד הישראלי?
- מה הוא יסמל?
- מה יהיו מנהגייו?

כאשר ילדי קהילת ביתא ישראל היו רואים חסידות נודדות מעל ראשיהם, הם היו נוהגים לרוץ ולקרוא לעברן:

שימלא, שימלא, אגראצ'ין ירוסלם - דהנה?

חסידה, חסידה, ארצנו ירושלים - מה שלומה?

שיר החסידה

מילים: חיים אידיסיס

לחן: שלמה גרוניך

ביצוע: שלמה גרוניך ומקהלת שבא

עֶפֶה חֲסִידָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל

כְּנַפִּים מְנִיפָה מֵעַל הַנִּילוּס

אֶל אֶרֶץ רְחוֹקָה

מֵעֵבֶר לְהָרִים שֶׁם בֵּית יִשְׂרָאֵל

יוֹשְׁבֵים וּמְצַפִּים

חֲסִידָה חֲסִידָה צְחוּרֵת צְנָאָר

מָה רָאוּ עֵינֶיךָ

שִׁירִי לִי סְפוּר

חֲסִידָה חֲסִידָה אֲדַמַּת מְקוֹר

הָאֵם יְרוּשָׁלַיִם

אוֹתָנוּ עוֹד תִּזְכֹּר

חֲסִידָה חֲסִידָה לְבֵנֵת כְּנָף

בְּשָׂרֵי בְּשֵׁלוֹם הָעִיר

בְּשֵׁלוֹם יְרוּשָׁלַיִם.

שׁוֹתֶקֶת חֲסִידָה אֵינָה פּוֹצָה מְקוֹר

נִשְׁעָנֶת עַל רִגְלָהּ וְעוֹד מַעֲט תִּחְזֹר

תִּנְיֵף כְּנָף גְּדוּלָה

בְּדֶרֶךְ אֵל הַקּוֹר בְּדֶרֶךְ תַּעֲצֹר

בְּצִיּוֹן עִיר הָאוֹר